

# תורת בטחון – פרשת חיי שרה

שהיתה לו, כולם היו 'שוין לטובה' כל שנותיה. והיתה שלם כל ימיה, שקביל הכל בשמחה מאת השי"ת.

## מקור להאמין 'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד'

וזהו חובה על כל אחד ואחד להאמין להאמין "דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד", ואפילו אם אינו מכיר מדוע הוא לטב, אבל מ"מ חייבין אנו להאמין כן. וכן איתא בברכות (ס, ע"ב): "חייב אדם לברך כו'. מאי חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה? ... אמר רבא: לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה. אמר רב אחא משום רבי לוי: מאי קרא חסד ומשפט אשירה לך ה' אזמרה, אם חסד אשירה, ואם משפט אשירה ... אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר, וכן תנא משמיה דרבי עקיבא: לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד. כי הא, דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא וכו'", ע"כ.

וכן פסק בשו"ע (בסי' רכ"ב) וז"ל, "חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה בנפש חפצה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה, כי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגור עליו השם נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו", עכ"ל. וכתב המושג"ב (שם) וז"ל, "כי באמת כל היסורין בין בגוף ובין בממון הוא הכל כפרה על העונות כדי שלא יצטרך להתיסר לע"ל ששם העונש הוא הרבה יותר גדול", עכ"ל.

## זהו דבר מושכל

הנה הרמב"ם כתב בפ"י משניות (שם) וז"ל, "אמרו כשם שהוא מברך על הטובה, ר"ל שיקבלם בשמחה ויכבוש רגשותיו וישב דעתו כשמברך ברוך דיין האמת, עד שייראה כמו בזמן שהוא מברך הטוב והמטיב, וכמו שאומרים חכמים ברוב עניניהם כל מה דעביד משמאי לטב, וזה דבר מושכל אצל הנבונים אף על פי שלא הזהירה עליו תורה, לפי שהרבה דברים נחשבין לרע בתחלתם וסופם מביאים טובה גדולה, והרבה דברים נחשבים בראשיתם טוב ויהיה בסופם רע מאוד ולכן אין ראוי לנבון להצטער בבוא צרה גדולה וגזירה הרת סכנה, לפי שאינו יודע התכלית", עכ"ל. הרי כתב הרמב"ם שדבר זה, "דבר מושכל" הוא, ואפילו בזמנים שקשה להלום למה המאורע היא לטובה. וכיון שכן, צריכים לחיות כמאמינים בני מאמינים ד"כל מה דעביד משמאי לטב", כי מי שאין אמונתו שלימה שכל מאורע שאירע הוא לטובה, ימלא לבו מלא בהרבה מיני קושיית על הנהגת הקב"ה.

## מעשה נפלא עם הרמב"ן

מעשה נפלא מובא בילקוט מעם לועז (פרשת שופטים עמ' פא) המתאר לנו הענין בטוט"ו וז"ל, "ומעשה היה בתלמידו של הרמב"ן ז"ל שחלה, ובא הרמב"ן לבקרו. וראה שקצו קרוב והולך לבית עולמו. אמר לו: שמע נא בני את אשר אצוך, דע שבעולם העליון יש היכל עליון ושמה כסאות למשפט והשכינה נצבת בעדתם. הא לך קמיע, ודע שבקמיע זו יפתחו לך כל שערי ההיכלות שברקיע. עד שתגיע להיכל העליון הזה ושם תשאל כמה שאלות עצומות שיש לי בנוגע לכלל ישראל, ואת השאלו נתן לו בכתב. וביקשו שלאחר מאה ועשרים יבא

## בענין החובה להאמין 'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד'

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה. (כג, א)

ופי רש"י וז"ל, "שני חיי שרה - כלן שוין לטובה", עכ"ל. וכפשוטו כוונת רש"י דמיותר בקרא "שני חיי שרה", שהרי כבר נאמר בתחילת הקרא ויהיו חיי שרה וגו'. וע"כ בא לדרשה, ועל זה כתב רש"י: "כולן שוין לטובה".

ויש להעיר, דאה"נ "שני חיי שרה" מיותר לדרשה, אבל מה"ת לומר דכולן שוין לטובה? לא נאמר כלל שהיו לטובה? ולא עוד, שכבר הקשה כל העולם כולו, דהא היו לשרה אימנו כמה וכמה צרות ויסורים בחייה, שהיתה עקרה, ונלקחה לפרעה, ולאבימלך, ועל זה אמרין על חייה שכולן היו לטובה?

## שרה חיה כל ימיה'

ונראה לענ"ד לומר, דהיישוב בכל זה מדוייק הייטב בלשון הקרא. דכתיב: "שני חיי שרה". כלומר, שכל שנותיו של שרה אמנו, היו חיייו של שרה. וכל ימיה שחיה, היו ימיה. ר"ל, שלא היה שום יום בחייה שלא רצה אותו יום להיות באופן אחר. וכל דבר שנעשה לה, בין אם היה לטב או אם היה דבר שנראה כרעה, שרה מבין שזהו שני חייה. וזהו חיים של "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", דלפעמים אין אדם יכול להכיר מדוע הדברים שנעשו לו היו לטב, אבל המאמין האמיתי, מאמין שאין דבר שבעולם שאינו לטב, "דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד".

## תמים תהיה עם ה' אלקיך

ולפ"ז יש לפרש דברי המדרש (רבה פ' נ"ח): "ויהיו חיי שרה מאה שנה (תהלים לז, יח): "יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה", כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים וכו', ד"א "יודע ה' ימי תמימים" זו שרה שהיתה תמימה במעשיה", ע"כ. ומבואר מדברי המדרש ששרה היתה 'תמים'. ואפשר לפרש, דהנה יש ראשונים שלמדו מקור מצות בטחון מקרא (דברים יח, ג): "תמים תהיה עם ה' אלקיך". [עיי בספר חרדים פ"א, אות כ"א] ועיי במוש"כ הרמב"ן (שם) וז"ל, "שנייהד לבבנו אליו לבדו, ונאמין שהוא לבדו עושה כל והוא יודע אמתת כל עתיד, וממנו לבדו נדרוש העתידות, מנביאיו או מאנשי חסידיו רצוני לומר אורים ותומים. ולא נדרוש מהוברי שמים ולא מזולתם, ולא נבטח שיבואו דבריהם על כל פנים, אבל אם נשמע דבר מהם נאמר הכל בידי שמים, כי הוא אלהי האלהים עליון על הכל היכול בכל משנה מערכות הכוכבים והמזלות כרצונו מפר אותות בדים וקוסמים יהולל. ונאמין שכל הבאות תהיינה כפי התקרב האדם לעבודתו ... כי 'תמים' הוא השלם בדבר, כמו: "שה תמים" (שמות יב, ה) שאין בו מום ושום חסרון. וזו מצות עשה, וכבר הזכרתי זה בפסוק: והיה תמים (בראשית יז, א), עכ"ל. א"כ יש לפרש שזהו כוונת המדרש ששרה היה 'תמים', ר"ל היה לה בטחון גמורה בהשי"ת. והיה לה אמונה ברורה ואמיתית בהשי"ת דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, אפילו כל הצרות והיסורים

אליו בחלום ויגיד לו התשובות שישמע שם. והתלמיד נפטר לבית עולמו. ויהי היום והרמב"ן היה יושב על יד חלונו ולומד תורה, והנה דמות תלמידו הופיעה לנגד עיניו. אמר לו התלמיד: ידע רבינו שבכל מקום שבאתי והראיתי את הקמיע נפתחו בפני השערים ונתנו לי רשות לעלות מעלה מעלה עד ההיכל הזה שאמר לי, וכשרציתי לשאול את הקושיות שהכין לי רבי ומורי, נראה לי מיד שכל הקושיות אינן קיימות בעולם האמת. ששם עלמא דקשוט והכל בצדק ובמשפט, עכ"ל. הרי שהדברים המכאיבים לנו בעלמא דידן מבלי להבין, בעלמא דאתי, שהוא עלמא דקשוט, ליתא לקושיות כלל. ולכן, חובה מוטל עלינו לחיות באמונה שלימה שכל דבר שאירע בעולם הוא מהנהגת הבורא ית"ש, והכל הוא לטובתו, אף אם קשה להבינה, כי עוד יבא זמן שיבין שהקושיות מעיקרא ליתא.

### השי"ת יודע יותר טוב

פעם שאל החפץ חיים את איש אחד על מצבו, והלה ענה: "עם וואלט נישט געשאדט אביסעל בעסער" [לא היה מוזיק אם היה קצת יותר טוב]. ועל זה ענהו הח"ח זצ"ל: "פון וואנען ווייסט איהר אז עם וואלט נישט געשאדט? השי"ת ווייס בעסער, און ער איז א רחום וחנון, ער וויל געבען בעסער און קען געבען בעסער, און וויבעלד אז ער גיט נישט בעסער. איז געוויס אזוי גוט". [מאיפה אתה יודע שלא היה מוזיק? השי"ת יודע יותר טוב, והוא גם רחום וחנון, הוא רוצה לתת יותר טוב ויכול לתת יותר טוב, וכיון שאינו נותן יותר טוב, מוכרח שדווקא ככה טוב.] (ח"ח על התורה עמ' רפ"ד)

### אינו סתירה לקוות ולבטוח בהשי"ת שימלא משאלות לבו

הגם שמבואר מכל הנ"ל, דחובה להאמין "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", מ"מ כל זה הוא רק אחר שכבר נעשה, דחובה להאמין דכל מה שנעשה הרי הוא לטובה. אבל מכאן ולהבא, יכול אדם להיות בוטח על חסדי השי"ת שימלא בקשתו, אע"פ שאינו ראוי כלל.

### לבטוח בחסדי השי"ת

ולבאר קצת מה שאנו בוטחים במדת החסד של הקב"ה ועי' מש"כ הגר"א (בסידור הגר"א באבני אליהו, בהלל עה"ק טוב לחסות בה') וז"ל, "טוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים, הפסוק הזה בעצמו אין לו פירוש לכאורה. והענין כי יש שני חלקי בטחון: אחד, שהקב"ה מבטיחו לתת לו הון רב ועושר, כמו שמצינו שהבטיח לו השי"ת לאברהם שיעשיר, וזה נקרא בטחון. והלק' הב', הוא שהקב"ה אין מבטיחו, אך האדם בעצמו שם בטחונו בה' וזה נקרא חסיון, וכמ"ש צור חסיו בן, שהצור הוא למחסה לאדם מזרם וממטר כאשר ינוח שם בעצמו, אך הצור לא הבטיחו שיהיה לו למחסה. וז"ש טוב לחסות בה' והא חלק הב', כלומר שמעצמו ישים וישליך יהבו על ה' אף שלא הבטיח לו ה', ממה שיישים בטחונו באדם אף לאחר שהבטיח האדם לו לעשות הטוב, וזהו מבטוח באדם", עכ"ל. [חסיון הוא א' מל' בטחון, עי' חוב"ה פ"ז] הרי, מי שבטוח בהשי"ת שיעשה עמו חסד, אע"פ שלא הובטח מאת השי"ת, הקב"ה גומל עמו חסד חנם, ויעשה כל מה שבטח עליו.

### מדוע לא בטח שרה שלא יהיה לה צרות

א"כ יש לבאר, דמדוע לא בטח שרה בחסדי השי"ת שלא יהיה לה שום צרות בחייה? ובענין זה כבר עמד הלשם שבו ואחלמה (דרושי

עולם התווה ח"ב דרוש ה', ענף ד' סימן ד') מדוע אין הצדיקים בוטחים שלא יהיה להם צרות וז"ל, "ואין להרהר על כמה קדושים מראשוני ראשונים שסבלו כמה צרות ורעות ולמה לא השתמשו הם במדת הבטחון ואז היו ניצולים בודאי אך דע כי מדה אחרת היתה בהם כי מהם שקבלו את היסורים באהבה ע"ד שאמר רבי עקיבא (ברכות סא, ע"ב) כל ימי הייתי מצטער כו' מתי יבא לידי ואקיימנו וכן ע"ד שאמר ר"א בר"ש (ב"מ פד:) אחיי ורעי בואו כו", עכ"ל. הרי זה דרגה הגבוה במדת הבטחון, שיהא רוצה אלא במה שירצה לו השי"ת. וע"כ הצדיקים אינם בוטחים בהשי"ת להצילו מצרותם. שמקבל היסורים באהבה ובשמחה.

### דרגה גבוה במדת הבטחון

הנה החובת הלבבות (סוף שער הבטחון) האריך בענין הך דרגה גבוה במדת הבטחון וז"ל: "ירצה במה שיהיה מגזרת האלהים לו בלבו ובלשונו ובנראהו ובנסתרו, וישמח בכל אשר עשה לו האלהים ממות וחיים וריש ועושר וחולי, לא יכסף לזולת מה שבחר לו האלהים ולא ירצה אלא מה שרצה לו, ונמסר אל האלהים ומשליך נפשו וגופו אל דינו, ולא יגביר ענין ולא יבחר זולת מה שהוא בו מעניני עולמו, כמו שאמר אחד מן הבוטחים: לא השכמתי מעולם בענין והתאויתי לזולתו", עכ"ל. ומי שחי בדרגה זה של בטחון, הרי הוא רוצה אלא במה שירצה לו השי"ת, ואינו מקוה שימלא ה' משאלות לבו. וא"כ י"ל, דשרה היתה על הך דרגה גבוה במדת הבטחון, וע"כ כל חייה היו לטובה, ושמח בכל אשר עשה לה השי"ת. ולא בטח בהשי"ת שלא יהיה לה צרות.

### עצה נפלא להפך הכל להיות לטובה

מצינו בדברי רבותינו ז"ל, דבר נפלא שאם יאמר האדם "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", זהו סיבה שיהפוך הכל לטובה כפי רצונו. וכן מובאר הייטב מדברי הבן יהודע שהק' על הגמ' (ברכות ס, ע"ב) בסיפור של ר"ע שאמר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, הרי כבר אמרה הגמ' שצריך לומר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד? וכתב, "וג"ל בס"ד כונתו לומר כי האדם שפותח פיו לטובה אפילו אם נזרה עליו גזירה לרעה אפשר שתתבטל, ולכן אמר כל מה שאתם רואין עתה שהכל נעשה לטובה, היינו בשביל דאמרי לנו מעיקרא על כן דבר שנעשה דעבדי משמייא לטב, ועל כן פתחון פי שפתחתי לטובה גרם שיהיה הדבר ההוא לטובה באמת, ורצה ללמדם בזה שיהיו מורגלים לפתוח פיהם לטובה על כל דבר אע"פ שנראה שהוא רעה", עכ"ל. וכן כתב המהר"ל (נתיב אהבת ה' פרק א') וז"ל, "וכאשר יאמר על הדבר שנראה רע והוא בוטח בו יתברך שהוא לטובה אז יתן השי"ת אותו רע לטובה וכו'", עכ"ל. [וע"ע במש"כ בנתיב הבטחון]

וע"ע במש"כ הגאון ר' שלמה קלוגר (קהלת יעקב דרוש ע"ג) וז"ל: "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו", ובארנו הכוונה, על פי מה דמצינו (תענית כא, ע"א) בנחום איש גם זו שהיה אומר ג"מ זו לטובה ונהפך לטובה, הרי דהאמירה גורם הטובה, והיינו כי באמת מעשה ידיו ית' הוי הכל טוב, רק האדם באמרו שהוא רעה נהפך ע"י אמירתו לרעה, אבל אם אומר לטובה נעשה טובה. ולכך אמר "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" הרי הכל הוי חסד אף הרעה, ומה דלא ראינו כן הוי חסרון מצדנו, יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו", שייאמרו כן ואז יהיה כן", עכ"ל.